

EN "LATHUND" FÖR VANLIGA FRÅGOR FRÅN BRUKARE

Lathunden skapades av tingsrättens kvalitetsgrupp 2016 och är framför allt till för nya domstolshandläggare och notarier för att de snabbt ska kunna svara på brukarnas frågor. Underlaget för frågorna bygger på medarbetarintervjuer med domstolshandläggare och notarier samt vad som framkommit i brukarundersökningar med tilltalade, målsägande och vittnen. Lathunden är även publicerad på tingsrättens hemsida så att brukarna direkt kan få svaren på frågor som ofta ställs till våra medarbetare. Lathunden har också publicerats på vår Facebook-sida. Den uppdateras vartannat år och i samband med större lagändringar.

Kvalitetsgruppen

2022-03-04

Innehåll

EN "LATHUND" FÖR VANLIGA FRÅGOR FRÅN BRUKARE	1
Frågor med anknytning till brottmål	4
Vilka personer brukar vara närvarande vid en brottmålsförhandling?	4
Åklagare	4
Målsägande	4
Målsägandebiträde	4
Särskild företrädare för barn	5
Tilltalad/åtalad	5
Vårdnadshavare	5
Offentlig försvarare	6
Rätten	6
Vittne	7
Vittnesstöd	7
Hur går en brottmålsförhandling till?	7
Får man vittna anonymt?	9
Kan jag vittna från en annan domstol?	10
Hur arbetar tingsrätten med trygghets- och säkerhetsfrågor?	10
Jag är säker på att den tilltalade inte kommer, måste jag ändå komma till förhandlingen? ..	11
Svårförståeliga ord och uttryck i brottmål	11
Vad är medhörning och hur får man det?	11
Vad betyder stämningsansökan?	12
Vad betyder att åtalet ogillas?	12
Vad betyder laga kraft?	12
Vad betyder förverkande/förverkad?	13
Varför måste jag gå till frivården inför förhandlingen?	13
Straff (påföljd) och verkställighet	13
Vad innebär villkorlig dom?	13
Vad innebär skyddstillsyn?	14
Vad innebär föreskrift om samhällstjänst?	14
Vad är kontraktsvård?	15
Vad får ungdomar för straff?	16
Kan vårdnadshavarna få betala skadestånd på grund av ungdomars brott?	17
Hur räknar man ut dagsboten och hur stort blir hela bötesbeloppet?	17
Vad är avgift till Brottsofferfonden?	17
Hur betalar man böterna och avgiften till Brottsoffermyndigheten?	18
Vilka uppgifter registreras i polisens belastningsregister och hur länge finns de där?	19
Följande uppgifter om påföljd/straff tas bort (gallras) fem år efter dom, beslut eller godkännande:	19
Följande uppgifter om påföljd/straff tas bort tio år efter dom eller beslut:	19
Följande uppgifter om påföljd/straff tas bort tio år efter det att straffet har avtjänats:	19
Hur stor är räntan på skadeståndet?	19
Hur får målsäganden skadeståndet?	20
Varför får man böter när man även blir av med körkortet?	21
Var och när ska jag avtjäna mitt fängelsestraff?	21
När kan jag avtjäna fängelsestraffet med fotboja?	22
Vad betyder den skiljaktiga meningen som står i slutet av domen?	23
Snabbare lagföring	23
Vad innebär tillgänglighetsdelgivning?	23
Blir det alltid rättegång det datum som polisen har sagt att det preliminärt blir rättegång? ..	24
Hur ska jag kunna veta vilken dag rättegången blir?	24
Varför har tingsrätten inte fått några handlingar ännu om mitt ärende?	25
Frågor med anknytning till tvistemål	25
Vad är kärande och svarande?	25
Vad är en muntlig förberedelse (muf)?	25

Vad är en tredskodom?.....	26
Vad händer efter domen (verkställigheten)?	26
Vad är en betalningsanmärkning och hur länge har man kvar den?	27
Frågor med anknytning till familjemål.....	27
Vad är betänketid/fullföljd?	28
Är man skild på domsdatumet?	29
Kan parterna få ett intyg om att de är skilda eller om umgänge i ett annat EU land?	29
Hur ansöker man om vårdnad?.....	29
På vilket sätt kan domstolen hjälpa till med att hitta lösningar på en konflikt mellan två föräldrar?	30
När börjar det umgänge/boende som domstolen beslutat om?	31
Vad är verkställighet av beslut om umgänge/boende?	31
Vem ska bo kvar i parternas gemensamma bostad (kvarsittningsrätt)?	32
Hur lämnar man prov i faderskapsundersökningar?	32
Vad kostar det att processa? (ansökningsavgifter)	33
Vad är rättshjälp och hur ansöker man om det?	33
I rättshjälp ingår:	34
Konkurser.....	35
Egen ansökan om konkurs	35
Borgenärsansökan.....	35
Frågor med anknytning till ärenden.....	36
Vad är en företagsrekonstruktion?	36
Vad är en bodelningsförrättare?	37
Hur får man en bodelningsförrättare?	37
Bodelning under äktenskapet	38
Vad är godmanskap och förvaltare?	38
Har en god man och en förvaltare rätt till ersättning?	38
Vad är en framtidsfullmakt?	39
Bevakning av testamente	40
Frågor med anknytning till sekretess	40
Kan jag besöka en huvudförhandling?	40
Vilka uppgifter har domstolen om mig?	40
Har vem som helst rätt att ta del av tingsrättens handlingar?	41
Kan jag bestämma att tingsrätten inte får lämna ut uppgifter som jag ger in till tingsrätten?	41
Vad kostar det att få ut allmänna handlingar?	41
Domstolen ger inte juridisk rådgivning	42

Frågor med anknytning till brottmål

Vilka personer brukar vara närvarande vid en brottmålsförhandling?

Åklagare

I brottmål är det nästan alltid en åklagare som ansvarar för åtalet, ger in en stämningsansökan till tingsrätten och som ska bevisa vid huvudförhandlingen att den tilltalade gjort sig skyldig till brott.

Målsägande

Det är en person som blivit utsatt för ett brott. Hen kan också ha orsakats en skada som kan vara fysisk, psykisk eller ekonomisk. Målsägande kan ha ett anspråk på skadestånd (ersättning) och är då part i målet. Men målsäganden kan också endast höras i målet utan att vara part. Målsäganden kan också biträda åtalet, dvs. instämma i åklagarens talan att personen ska dömas i enlighet med åtalet.

Målsägandebiträde

Tingsrätten kan besluta att målsäganden ska ha rätt till ett biträde som kan ta tillvara målsägandens intressen i brottmålet. I mål om sexualbrott ska målsägandebiträde utses. Vid andra brott mot liv och hälsa ska målsägandebiträde utses om det finns behov av det eller det behövs på grund av att det finns en personlig relation mellan den tilltalade och målsäganden. Vid mindre allvarliga brottmål har man oftast inte rätt till målsägandebiträde om det inte finns särskilda behov. Begäran om att få ett målsägandebiträde kan lämnas till tingsrätten av åklagaren, målsäganden själv eller ombud som målsäganden själv varit i kontakt med. Polisen kan också under förundersökningen anmäla till tingsrätten att det finns behov av målsägandebiträde. Tingsrätten prövar

därefter om målsägandebiträde ska utses eller inte. Till målsägandebiträde ska utses en advokat, biträdande jurist eller annan som bedöms lämplig för uppdraget. Om tingsrätten anser att ett målsägandebiträde ska utses och om målsäganden har föreslagit någon som är behörig ska den personen utses om det inte finns särskilda skäl mot det.

Särskild företrädare för barn

En särskild företrädare för barn ska utses om ett brott har begåtts mot ett barn under 18 år och vårdnadshavaren är misstänkt för brottet eller om det finns risk för att vårdnadshavaren inte tar tillvara barnets intresse på grund av sin relation till den misstänkte. Det är åklagaren som begär att tingsrätten ska besluta om en särskild företrädare för barnet. Detta görs oftast under förundersökningen innan åtalet har kommit in. Tingsrätten kan fatta ett tillfälligt (interimistiskt) beslut om att utse särskild företrädare för barn, dvs. utan att man före beslutet underrättar vårdnadshavaren om det. Den som utses ska vara advokat eller biträdande jurist och ha särskild erfarenhet och kunskap för uppdraget. Den särskilda företrädaren ska vara med vid förhöret med barnet och ta till vara barnets intressen i rättegången på samma sätt som ett målsägandebiträde. Observera dock att den särskilda företrädaren inte tar över vårdnaden om barnet!

Tilltalad/åtalad

Det är en person som åklagaren påstår har begått ett eller flera brott. Om en tilltalad ska dömas för brott eller frikännas prövas oftast vid en huvudförhandling.

Vårdnadshavare

När den tilltalade är under 18 år ska tingsrätten alltid underrätta vårdnadshavarna om rättegången. Detta gäller också vårdnadshavare för underåriga målsägande och vittnen.

Om ungdomen är åtalad för brott som kan medföra fängelse ska alltid vårdnadshavarna kallas till förhandlingen för att höras. De har rätt till ersättning på samma sätt som vittnen.

Offentlig försvarare

En tilltalad har alltid rätt att själv anlita ett ombud och privat försvarare. I lite allvarligare brottmål eller om det är en komplicerad utredning med t.ex. vittnesförhör utser tingsrätten på begäran av åklagaren eller den tilltalade själv eller självmant en advokat till offentlig försvarare. Om den tilltalade döms för brott får hen betala tillbaka kostnaden för försvararen (och målsägandebiträde/särskild företrädare för barnet) med hänsyn till sin betalningsförmåga (inkomst, förmögenhet, skulder och underhållsskyldighet). Återstoden får staten stå för. Frikänns den tilltalade svarar staten för hela kostnaden och man kan då också på begäran få ersättning för privat försvarare och andra kostnader man har haft i anledning av rättegången.

Frågan om rätt till offentlig försvarare har behandlats av Domarbloggen, se <http://www.domarbloggen.se/sodertorns-tingsratt/vilka-far-offentlig-forsvare/>

Rätten

De som ska döma i ett brottmål brukar kallas för rätten. Rätten består av en juristdomare som är ordförande och tre nämndemän. Juristdomaren kan vara en ordinarie domare (lagman, chefsrådmann eller rådmann) eller tingsnotarie, tingsfiskal eller hovrättsassessor. Nämndemännen är lekmän, som bor i de olika kommunerna och stadsdelarna som tillhör tingsrättens domkrets. De väljs av kommunfullmäktige. I rättegångar, som pågår under lång tid kan rätten bestå av två juristdomare och fyra nämndemän. I enklare brottmål räcker det att rätten består av en juristdomare utan nämnd.

Vittne

Ett vittne är en person som åklagaren eller den tilltalade har begärt ska höras vid en huvudförhandling oftast för att personen i fråga har sett något eller hört något som har koppling till det brott som åklagaren påstår att den tilltalade har begått. I allmänhet är man skyldig att komma till rättegången och vittna om man blir kallad. Man kan annars få betala böter och/eller hämtas till rättegången av polis. Är man nära släkt med den tilltalade är man inte skyldig att vittna. Är man under 15 år eller psykiskt sjuk tar rätten ställning till om man behöver vittna eller inte. Om man inte är nära anhörig, under 15 år eller psykiskt sjuk är man skyldig att avlägga vittnesed (dvs. lova att hålla sig till sanningen). Kommer det fram att man inte har gjort det kan man åtalas och dömas till strängt straff för mened.

Vittnesstöd

Vittnesstöd är personer som inte är anställda på tingsrätten men som arbetar ideellt (utan ersättning) och som finns på plats för att stödja och hjälpa bl.a. vittnen eller målsäganden som kommer till tingsrätten. Vittnesstödjaren förklarar hur en rättegång går till och kan även följa med in i rättssalen om det finns behov av det. Det är Brottsofferjouren (BOJ) som organiserar vittnesstödsverksamheten och det finns en samordnare utsedd för dem som är anställd. På tingsrätten finns en domstolshandläggare som är kontaktperson till BOJ.

<https://www.domstol.se/sodertorns-tingsratt/om-tingsratten/besoka-tingsratten/stodperson-for-vittnen-och-malsaganden/>

Hur går en brottmålsförhandling till?

En förhandlings gång är nästan alltid enligt följande:

- Målet ropas på via högtalarna och parter och ombud kallas till salen.
- Ordföranden presenterar rätten och kontrollerar närvaron så att alla som ska vara på plats är det och förklarar vid behov hur rättegången kommer att gå till
- Om alla är på plats och det inte finns annat hinder mot att börja förhandling börjar åklagaren med att läsa upp gärningsbeskrivningen, dvs. påståendet om det/de brott som åklagaren vill att den tilltalade ska dömas för.
- Om det finns målsägande och/eller målsägandebiträde begär de skadestånd.
- Den tilltalade får därefter frågan om hen erkänner eller förnekar brott samt hur hen ställer sig till eventuellt skadeståndsbegäran.
- Åklagaren berättar därefter mer om omständigheterna kring brottet, dvs. hur, var och när brottet har begåtts – Åklagaren går också genom skriftlig bevisning såsom analysbesked, teknisk bevisning osv. om sådan finns.
- Förhör hålls med målsäganden och förhöret spelas in med ljud och bild.
- Därefter får den tilltalade berätta sin version och svara på frågor från åklagaren, målsägandebiträdet, försvararen och rättens ordförande. Förhöret spelas in med ljud och bild.
- Om det finns vittnen ska de avlägga vittnesed och förhör hålls med dem. Den part som har begärt vittnesförhör inleder förhöret. Även dessa förhör spelas in med ljud och bild.
- När alla förhör är avslutade går man över till en del som kallas för Personalia – Då går rättens ordförande eller protokollföraren igenom de handlingar som berör den tilltalades personliga förhållanden (t.ex. utdrag ur belastningsregistret,

personutredning, läkarintyg, rättspsykiatrisk undersökning, yttrande från socialtjänsten). Frågor ställs då ofta till den tilltalade om hens livssituation och ekonomiska förhållanden.

- Därefter får alla chansen att avsluta sin talan genom att sammanfatta det som behandlats under rättegången och berätta för rätten hur de vill att rätten ska döma (s.k. pläderingar). Oftast är det åklagaren, målsägandebiträdet och den offentliga försvararen som säger avslutande ord.
- Därefter bestämmer rätten om man direkt efter överläggning kommer tala om hur man har dömt (avkunna domen) eller om domen ska meddelas senare (kanslidom). Om det blir kanslidom talar ordföranden om datum för när domen ska expedieras och då man kan kontakta domstolen för att få veta hur det gått.

Här finns mer information om hur en rättegång går till:

www.rattegangsskolan.se

Får man vittna anonymt?

Man får inte vittna anonymt i Sverige. Den som är tilltalad i ett brottmål har rätt att få veta vem det är som vittnar och att få lyssna på vittnesförhøret och ställa egna frågor. Om den tilltalade har en försvarare är det försvararen som ska få möjlighet att ställa frågor.

Om man känner obehag eller är orolig inför att vittna finns det möjlighet att få stöd genom det vittnesstöd som finns på tingsrätten. För att vara säker på att få stöd bör man i förväg boka ett möte med vittnesstödet, se vidare

<https://www.domstol.se/sodertorns-tingsratt/om-tingsratten/besoka-tingsratten/stodperson-for-vittnen-och-malsaganden/>

Kan jag vittna från en annan domstol?

Det kan finnas möjlighet att vittna från en annan domstol via videolänk. Så kan exempelvis vara fallet om ett vittne inte bor i Stockholmsområdet men ska vittna på vår domstol. Det är viktigt att den som vill vittna från en annan domstol tar kontakt i god tid med tingsrätten så att en lokal kan bokas hos den andra domstolen.

Hur arbetar tingsrätten med trygghets- och säkerhetsfrågor?

På tingsrätten finns en säkerhetskontroll. I den arbetar tingsrättens expeditionsvakter som har till uppgift att kontrollera så att inga farliga föremål tas med in i tingsrätten. Den som ska komma till tingsrätten får gå igenom en metallbåge och eventuella medhavda väskor läggs på ett rullband för att röntgenundersökas.

På tingsrätten finns ett särskilt vittnesstöd, se vidare <https://www.domstol.se/sodertorns-tingsratt/om-tingsratten/besoka-tingsratten/stodperson-for-vittnen-och-malsaganden/>

Dessutom har tingsrätten domstolsvärdar som är extrainkallade nämndemän som hjälper alla som kommer till oss att hitta och kan svara på generella frågor om hur en förhandling går till. Tingsrätten har också en expedition som alltid är bemannad.

Våra expeditionsvakter svarar för ordningen i de allmänna lokalerna.

Under rättegången är det ordföranden som ansvarar för tryggheten och säkerheten i förhandlingssalen. Ordföranden har t.ex. möjlighet att bestämma att det ska vara ordningsvakter med i salen, att åhörare som stör ska lämna salen och att den tilltalade ska lyssna på ett förhör från ett medhörningsrum istället

för att sitta i förhandlingssalen om den tilltalade hindrar eller avbryter målsägandens eller vittnets berättelse eller om det kan antas att målsäganden eller vittnet inte kommer att berätta sanningen om den tilltalade finns i rummet.

Om polisen har gjort bedömningen att det finns en hotbild mot en målsägande eller ett vittne finns särskilda rutiner. Exempelvis kan det vara möjligt att vara med på förhandlingen via videolänk.

Det finns en särskild informationsfolder om tingsrättens arbete med säkerhetsfrågor se nedan.

https://www.domstol.se/globalassets/filer/domstol/sodertorns_tingsratt/dokument/informationsblad---trygghet-och-sakerhet-rev-slutlig-version.pdf

Jag är säker på att den tilltalade inte kommer, måste jag ändå komma till förhandlingen?

Ja, det måste du. Ibland kan ett mål avgöras utan att den tilltalade är på plats och det kan också finnas möjlighet att hämta den tilltalade till tingsrätten med polis. Det kan dessutom finnas möjlighet att spela in ett vittnesförhör med dig som sedan spelas upp vid ett senare förhandlingstillfälle då du inte behöver vara med.

Den kallelse du har fått gäller. Om domaren i målet gör bedömningen att förhandlingen ska ställas in kommer du att få information om det.

Svårförståeliga ord och uttryck i brottmål

Vad är medhörning och hur får man det?

Medhörning är när rätten beslutar att en tilltalad inte får vara närvarande när en målsägande eller ett vittne hörs. Då sitter den tilltalade i ett annat rum och kan höra det som sägs i salen via högtalare. Medhörning kan beslutas om det

kan antas att målsäganden eller vittnet inte kommer att berätta sanningen om den tilltalade finns i rummet eller om den tilltalade hindrar eller avbryter målsägandens eller vittnets berättelse. Beslut om medhörning kan inte fattas i förväg utan först vid huvudförhandlingen. Det går dock bra att i förväg lämna in en sådan begäran antingen per telefon eller skriftligen.

Vad betyder stämningsansökan?

Stämningsansökan är den handling som åklagaren skickar till tingsrätten när åklagaren beslutar att väcka åtal. Av den framgår vem som åklagaren vill ska dömas och för vilka brott samt vilken bevisning åklagaren vill lägga fram samt eventuella skadeståndsanspråk - om åklagaren för målsägandens talan.

Vad betyder att åtalet ogillas?

Att åtalet ogillas betyder att tingsrätten funnit att de tilltalade inte ska dömas för gärningen utan frikännas. Det innebär t.ex. att tingsrätten har funnit att det inte finns tillräckligt med bevisning för att det ”ska vara ställt utom rimligt tvivel” att den åtalade personen är rätt gärningsman eller att hen har begått brottet oaktsamt eller med avsikt. Åklagaren har möjlighet att överklaga en frikännande dom till andra instans (hovrätten). Ofta betyder en ogillande dom i skuldfrågan även att eventuellt skadeståndsanspråk avslås (d.v.s. att målsäganden inte får något skadestånd). Om den tilltalade emellertid har gått med på att betala skadestånd döms det ut även om hen frikänns.

Vad betyder laga kraft?

Det betyder att beslutet eller domen inte längre kan ändras genom ett vanligt överklagande. I avgörandet anges inom vilken tid ett överklagande måste ske. Efter denna tid kan avgörandet inte överklagas på vanligt sätt.

Vad betyder förverkande/förverkad?

Ett förverkande betyder att den tilltalade inte får tillbaka det aktuella föremålet eller penningbeloppet, som åklagaren begär ska förverkas. Antingen tillfaller det staten eller förstörs det.

Tingsrätten kan på begäran av åklagaren t.ex. förklara att det utbyte (den vinst) som man haft genom brottet ska förverkas. Förverkande kan också avse föremål som t.ex. har använts som brottsverktyg eller narkotika och alkohol som man olovligt har haft eller tillverkat. Om det är pengar som förverkas, så går de till staten. Oftast har brottsverktyg och narkotika redan tagits i beslag (tagits om hand) av polisen. Tingsrättens beslut om förverkande innebär då att den tilltalade inte får tillbaka dem utan att de behålls av staten och i de flesta fall förstörs föremålen.

Varför måste jag gå till frivården inför förhandlingen?

Inför en förhandling gör tingsrättens personal alltid en bedömning om man behöver ytterligare information om den misstänktes personliga förhållanden och livssituation för att kunna bestämma vilket straff (påföljd) som ska dömas ut. Då skickar tingsrätten iväg en begäran om en utredning till frivården. Exempelvis tar frivården ställning till om den misstänkte är i behov av missbruksvård eller om den misstänkte skulle klara av att utföra oavlönat arbete, s.k. samhällstjänst i stället för att dömas till fängelse. Det är därför väldigt viktigt att den som har fått en kallelse från frivården verkligen går dit.

Straff (påföljd) och verkställighet

Vad innebär villkorlig dom?

Villkorlig dom döms ut när man räknar med att den tilltalade inte kommer att begå nya brott och det inte går att döma till dagsböter. Man får då en prøvotid på två år men har ingen övervakning. Om man missköter sig inom prøvotiden

och begår nya brott kan den villkorliga domen upphävas och i en ny dom kan domstolen döma till en gemensam påföljd även för det nya brottet.

En villkorlig dom förenas i de flesta fall med böter. Den kan också förenas med föreskrift om samhällstjänst. Om den dömden inte sköter sig och/eller följer föreskriften kan åklagaren begära att domstolen upphäver den villkorliga domen och dömer ut ett annat straff. Domstolen kan istället besluta om varning eller förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

Vad innebär skyddstillsyn?

När man döms till skyddstillsyn får man en prøvotid på tre år. Den innebär också att den dömden tilldelas en övervakare. Skyddstillsynen kan förenas med fängelse i högst tre månader eller dagsböter. Den kan också förenas med föreskrifter om t.ex. missbruksvård eller samhällstjänst. Kriminalvården utser övervakaren. Oftast är det en frivårdstjänsteman men även lekmän kan utses till övervakare. Övervakningen upphör efter ett år om inte domstolen har bestämt att den ska vara längre. Om skyddstillsynen missköts kan övervakningstiden återupptas eller förlängas, dock längst till prøvotidens utgång. Det är övervakningsnämnden som fattar beslut i anledning av den dömdes misskötsamhet. Vid allvarlig och fortsatt misskötsamhet kan åklagaren på begäran av övervakningsnämnden väcka talan hos tingsrätten om att skyddstillsynen ska tas bort och istället döma till ett fängelsestraff.

Om den dömden begår nya brott under prøvotiden kan domstolen i den nya domen upphäva skyddstillsynen och döma till annat straff, oftast fängelse, för all brottslighet. Man kan också dömas till fortsatt skyddstillsyn för de nya brotten eller förena skyddstillsynen med fängelse eller föreskrifter enligt ovan. Domstolen kan även förlänga prøvotiden till högst fem år.

Vad innebär föreskrift om samhällstjänst?

Samhällstjänst innebär skyldighet för den dömden att arbeta oavlönat från 40 till 240 timmar. I domen står hur många timmar den dömden ska arbeta liksom

hur långt fängelsestraffet skulle varit om man inte beslutat om samhällstjänst. En förutsättning för samhällstjänst är att den tilltalade har samtyckt till att utföra den. I normalfallet ska man även inhämta kriminalvårdens lämplighetsbedömning innan man dömer till samhällstjänst. Hinder mot samhällstjänst är t.ex. narkotikamissbruk eller psykisk sjukdom.

Samhällstjänsten ska utföras under prøvotiden. Det är kriminalvården som ansvarar för verkställigheten av samhällstjänsten och skaffar fram samhällstjänstplatser. Arbetet utförs ofta i regi av ideella föreningar, kommuner och kyrkor. Verksamheterna får inte vara vinstdrivande. Arbetsplaner görs upp av kriminalvården i samråd med arbetsplatsen och den dömde med uppgifter om tider och vilka arbetsuppgifter som ska fullgöras. Som misskötsamhet räknas t.ex. frånvaro utan giltig orsak och drogpåverkan. Efter anmälan från kriminalvården eller övervakningsnämnden kan åklagaren hos domstolen begära att den villkorliga domen eller skyddstillsynen med föreskrift om samhällstjänst upphävs och att straffet istället bestäms till fängelse. När domstolen bestämmer det nya fängelsestraffets längd ska hänsyn tas till hur många timmar samhällstjänst som den dömde har utfört.

Vad är kontraktsvård?

Kontraktsvård innebär att man döms till skyddstillsyn med särskild föreskrift om behandling i enlighet med en behandlingsplan och att domstolen i domen uppger hur långt fängelsestraff som skulle ha dömts ut om man istället valt fängelse som straff. Man döms till kontraktsvård om missbruket har bidragit till att man har begått brottet och man har förklarat att man är villig att genomgå behandling för missbruket under verkställigheten. En förutsättning är att det finns en uppgjord plan med t.ex. behandling på ett behandlingshem och eftervård som har godkänts av den tilltalade, kriminalvården och socialtjänsten i den dömdes kommun. Kriminalvården står för kostnaden fram till den tidpunkt då den dömdes skulle frigges villkorligt om hen dömts till fängelse. Därefter är det socialtjänsten som står för kostnaden. I planen som bifogas do-

men åtar sig behandlingshemmet att anmäla misskötsamhet till kriminalvården, som i sin tur ska anmäla misskötsamhet till övervakningsnämnden och åklagaren.

Om den tilltalade är häktad vid tidpunkten för domen på kontraktsvård kan domstolen besluta att hen ska omhändertas i avvaktan på att hen förs till behandlingshemmet så att behandlingen kan påbörjas omedelbart efter domen.

Vad får ungdomar för straff?

Ungdomar mellan 15 och 21 år får ofta lindrigare straff än vuxna. Ju äldre de blir desto mer liknar straffen de som vuxna får. Oftast får ungdomar som begår brott för första gången **låga böter**. Är brotten allvarligare kan ungdomar dömas till **ungdomstjänst**. De får då utföra oavlönat arbete under 20 till 150 timmar och gå på samtal som socialtjänsten anordnar. Om ungdomarna har behov av vård eller andra åtgärder kan de istället dömas till **ungdomsvård** enligt ett ungdomskontrakt som socialtjänsten har upprättat. Om varken ungdomsvård eller ungdomstjänst är tillräckligt ingripande påföljder kan ungdomar istället dömas till **ungdomsövervakning**. Påföljderna ungdomstjänst, ungdomsvård och ungdomsövervakning är huvudsakligen avsedda för ungdomar som inte har fyllt 18 år. Om det inte finns förutsättningar för nyssnämnda påföljder kan istället villkorlig dom eller skyddstillsyn vara ett alternativ (se ovan). Är det fråga om mycket allvarliga brott, som t.ex. rån och grov misshandel, kan ungdomar under 18 år dömas till **sluten ungdomsvård**. Är man 18 år eller äldre kan man istället dömas till **fängelse**. Om ungdomen missköter ungdomstjänsten, ungdomsvården eller ungdomsövervakningen kan socialtjänsten eller Kriminalvården begära att åklagaren går till domstol så att ungdomen där kan få en varning eller ett annat strängare straff.

Kan vårdnadshavarna få betala skadestånd på grund av ungdomars brott?

Vårdnadshavare kan få betala skadestånd tillsammans med ungdomen för de skador som ungdomen har orsakat genom brott. Det gäller dock enbart personskada och kränkning samt skador på egendom som ungdomen vållat genom brott. Skadeståndsskyldigheten för vårdnadshavarna är begränsat till högst en femtedel av prisbasbeloppet för en skadehändelse. Det är vanligtvis åklagaren som framställer skadeståndsbegäran men det kan även göras av målsäganden.

Hur räknar man ut dagsboten och hur stort blir hela bötesbeloppet?

Böter bestäms normalt i penningböter, till exempel 800 kr, eller i dagsböter. Vid dagsböter anges två tal, t.ex. 40 (antalet) dagsböter à 50 kr (per dag). Sammanlagt ska man då betala 2 000 kr. Det första talet visar hur allvarligt domstolen bedömt att brottet är och det senare bestäms på grund av den dömdes ekonomi.

Beloppet på dagsboten (det senare talet ovan) baseras på den dömdes årsinkomst före skatt (inklusive mer kontinuerligt utgående ersättning eller bidrag). Hänsyn tas också till underhållsskyldighet mot hemmavarande barn under 18 år, förmögenhet/skuldsättning m.m.

Vad är avgift till Brottsofferfonden?

Den som döms för brott, som man kan döma till fängelse för, ska betala en avgift till Brottsofferfonden, som för närvarande uppgår till 800 kr. Även om man inte döms till fängelse utan t.ex. till dagsböter blir man alltså skyldig att betala avgiften. Pengarna går till verksamheter som ska hjälpa brottsoffer.

Hur betalar man böterna och avgiften till Brottsoffermyndigheten?

Om man döms till böter får man ett inbetalningskort hemskickat från Polismyndigheten. Beloppet avser även avgift till brottsofferfonden. Om det kommit bort kan man få ett nytt genom att ringa Polismyndigheten (010-56 335 04).

Betalning ska göras inom 30 dagar från den dag domen vinner laga kraft. Dom/beslut från tingsrätt eller hovrätt vinner laga kraft då tiden för överklagan har gått ut, efter 21 respektive 28 dagar räknat från avgörandedatum. Dom/beslut från Högsta domstolen vinner laga kraft direkt.

Betalar du inte i tid får du en betalningspåminnelse. Bötesbeloppet ska betalas senast 14 dagar efter påminnelsen, ingen påminnelseavgift tas ut.

Varken tingsrätten eller polisen får bevilja en avbetalningsplan eller ge anstånd på betalningen.

Om du trots påminnelsen inte betalar böterna, överlämnas ärendet till Kronofogdemyndigheten. Då tillkommer en avgift. När ärendet överlämnats är det avslutat hos polisen. Eventuella frågor ställs då direkt till Kronofogdemyndigheten.

För ytterligare information se

<https://polisen.se/lagar-och-regler/boter/domstolsboter/>

Vilka uppgifter registreras i polisens belastningsregister och hur länge finns de där?

Om man döms för ett brott registreras den uppgiften i ett register som förs av Polismyndigheten. Det registret kallas för belastningsregistret. Även godkända strafförelägganden/ordningsboter och åtalsunderlåtelse syns i belastningsregistret. Hur länge uppgiften finns där beror på vilket straff som utdöms.

Följande uppgifter om påföljd/straff tas bort (gallras) fem år efter dom, beslut eller godkännande:

- Penningböter
- Dagsböter
- Tillträdesförbud
- Villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomstjänst, ungdomsvård eller överlämnande till vård enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall om personen var under 18 år vid tidpunkten för brottet

Följande uppgifter om påföljd/straff tas bort tio år efter dom eller beslut:

- Villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomstjänst, ungdomsvård eller överlämnande till vård enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall
- Kontaktförbud

Följande uppgifter om påföljd/straff tas bort tio år efter det att straffet har avtjänats:

- Fängelse, sluten ungdomsvård och rättspsykiatrisk vård

Hur stor är räntan på skadeståndet?

Om det ska betalas ränta på skadeståndsbeloppet eller inte är framgår av domen. Om ingen ränta har begärts kommer domstolen inte att döma ut någon

ränta självmant. Vanligtvis utgår ränta enligt 6 § räntelagen på skadeståndsbeloppet från dagen för då brottet begicks. Att ränta enligt 6 § räntelagen ska utgå betyder följande. Ränta utgår på skadeståndsbeloppet enligt en årlig beräknad ränta. På skadeståndsbeloppet lägger man till referensräntan som bestäms av Riksbanken. Den uppgår vanligtvis till mellan 0,5 % – 4 %. Därutöver läggs 8 procentenheter ytterligare *utöver* referensräntan.

Läs mer hur du räknar ut räntan:

<http://www.kronofogden.se/Berakningavskuldranta.html>

Hur får målsäganden skadeståndet?

Den som dömts att betala skadestånd kan betala skadeståndet frivilligt direkt till målsäganden. Däremot innebär domen **inte** att skadeståndet drivs in automatiskt av den dömde och betalas ut till brottsoffret. Domstolen skickar dock alltid en kopia av domar med skadestånd till Kronofogden om målsäganden är en fysisk person, efter det att tiden för överklagande har gått ut. Kronofogden kontaktar då målsäganden och begär besked om hen vill ha hjälp med att driva in skadeståndet. Om svaret är ja måste målsäganden fylla i en ansökan om verkställighet. Kronofogden skickar då ett betalningskrav till den betalningsskyldige. Om pengarna inte betalas in gör Kronofogden en undersökning av den dömdes ekonomi.

Om den tilltalade har pengar, inkomst eller någon utmättningsbar tillgång, ser Kronofogden till att brottsoffret får sitt skadestånd. I annat fall redovisar Kronofogden att gärningspersonen saknar betalningsförmåga, d.v.s. inte har några pengar att betala skadeståndet.

Om inte den dömde kan betala skadeståndet kan målsäganden vända sig till sitt försäkringsbolag och då skadeståndet rör personskada kan man ansöka om brottsskadeersättning hos Brottsoffermyndigheten. För att få brottsskadeersättning krävs att man har försökt få ut ersättning av den dömde och att man har använt den försäkring man har.

För ytterligare information se

<http://www.kronofogden.se/Skadestand3.html>

<http://www.brottsoffermyndigheten.se/ersattning/brottskadeersattning>

Varför får man böter när man även blir av med körkortet?

Frågan om att återkalla ett körkort på grund av att man har gjort sig skyldig till brott, t.ex. rattfylleri prövas inte i brottmålet. Det är Transportstyrelsen, som fattar beslut om körkortsåterkallelsen. Transportstyrelsens beslut om körkortsåterkallelse kan sedan överklagas hos aktuell förvaltningsdomstol. Domstolarna har inte ansett att det är dubbelbestraffning att man döms till böter för trafikbrottet och att sedan körkortet återkallas.

För ytterligare information om återkallelse av körkort se

<http://www.domstol.se/Myndighetsbeslut/Mal-i-forvaltningsdomstol/Korkort/>

Var och när ska jag avtjäna mitt fängelsestraff?

Kriminalvården har till uppgift att se till att straffet verkställs. Normalt ska man börja verkställa straffet inom tre månader från det att domen vunnit laga kraft (dvs. när den inte längre kan överklagas). Kriminalvården tar kontakt med de personer som ska verkställa ett straff. Man kan begära uppskov med sex månader åt gången om man på grund av hälsa, arbete, utbildningar eller andra skäl inte kan påbörja verkställigheten vid den tid som Kriminalvården har bestämt. Om man har bytt adress sedan domen meddelades bör man meddela adressen till Kriminalvården. Om man omedelbart vill börja verkställa i straff och inte är häktad kan man ta kontakt med placeringsgruppen på Kriminalvårdens huvudkontor (nu aktuellt nr är 077-228 08 00) eller ställa in sig på närmsta häkte eller anstalt. Ska man vara fortsatt häktad efter domen kommer domen att verkställas så fort den inte längre kan överklagas och man placeras om från häktet till en anstalt. Man har också möjlighet att förklara sig nöjd

med domen, vilket innebär att man avstår från att överklaga och då kan man börja avtjäna fängelsestraffet genast.

Det är Kriminalvården, som beräknar strafftiden och gör avräkning för det antal dagar som man varit frihetsberövad. Kriminalvården bestämmer också när man ska frigges villkorligt från anstalten. Efter villkorlig frigivning (oftast efter två tredjedelar av det fängelsestraff man fått) löper en prøvotid på ett år. Den kan vara längre vid mycket långa fängelsestraff. Kriminalvården bestämmer om det ska vara övervakning eller inte under prøvotiden. Vid misskötsamhet kan Övervakningsnämnden beslut att förverka en del av återstoden av fängelsestraffet. Om man begår nya brott under prøvotiden och döms till ett nytt fängelsestraff kan domstolen också förverka en del eller hela den tid som återstår av straffet.

Läs mer om verkställighet av fängelsestraff och andra frågor som kan aktualiseras under fängelsestraffet, t.ex. regler för att ta emot besök och barn som har föräldrar som sitter i fängelse

<http://www.kriminalvarden.se/for-domd-eller-haktad/domd-till-fangelse/>

När kan jag avtjäna fängelsestraffet med fotboja?

Om du döms till max sex månaders fängelse kan du få möjlighet att avtjäna straffet med fotboja (intensivövervakning med elektronisk kontroll IÖV). Då får man vistas i sitt hem och kan även arbeta, studera eller gå i behandling. Det är Kriminalvården som gör en lämplighetsbedömning. Aktiviteterna schemaläggs och följer den dömd inte schemat eller visar det sig vid kontroller att hen druckit alkohol eller tagit narkotika rapporteras misskötsamheten till Övervakningsnämnden som kan besluta om att intensivövervakningen ska avbrytas. Den dömd måste då genast avtjäna resten av fängelsestraffet i anstalt.

För ytterligare information se

<http://www.kriminalvarden.se/for-domd-eller-haktad/domd-till-fangelse/fotboja/>

Vad betyder den skiljaktiga meningen som står i slutet av domen?

En skiljaktig mening betyder att en, eller två, av domarna inte är överens med det som har bestämts i domen. Det är alltid det som står på första sidan, det så kallade domslutet, som gäller.

Under en överläggning i brottmål får var och en av domarna (juristdomaren och de tre nämndemännen) säga hur de tycker att målet ska avgöras. Om de inte kommer överens får den, eller de, som tycker annorlunda än det som blir domslutet skriva en skiljaktig mening. Varje persons röst väger lika mycket. Om det är två mot två är det den åsikt som är lindrigast för den tilltalade som gäller. Exempelvis om två nämndemän anser att den tilltalade ska frikännas men juristdomaren och en nämndeman anser att hen ska dömas är det den lindrigaste meningen, nämligen att hen ska frikännas, som gäller.

Snabbare lagföring

Vad innebär tillgänglighetsdelgivning?

Om polisens utredning om ett brott leder till åtal, kommer åklagaren att skicka in en stämningsansökan till tingsrätten. Under förundersökningen kan den tilltalade vid ett personligt sammanträffande ha fått information av polisen om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas i målet. Om detta är aktuellt har den tilltalade också fått skriftlig information om: (1) datum och klockslag då handlingarna är klara hos tingsrätten; (2) preliminärt datum för rättegång; och (3) vilken tingsrätt som är aktuell. Tillgänglighetsdelgivning innebär att den tilltalade anses delgiven när den aktuella tingsrätten håller stämning och övriga handlingar i brottmålet tillgängliga senast vid den tidpunkt som polisen meddelat. Tingsrätten kommer i samband med tillgänglighetsdelgivandet att skicka handlingarna till den tilltalade med e-post eller vanlig post. Om den tilltalade av någon anledning inte får handlingarna, måste hen

själv ta kontakt med tingsrätten och begära ut dem. Det är den tilltalades ansvar att göra detta om hen önskar ta del av handlingarna.

Blir det alltid rättegång det datum som polisen har sagt att det preliminärt blir rättegång?

Nej. Av olika anledningar kan huvudförhandlingen (rättegången) komma att hållas en annan dag än den som polisen sagt. Om tingsrätten har kallat parterna till en huvudförhandling, framgår det av kallelsen vilket datum och vilken tid huvudförhandlingen kommer att hållas. Om det inte är samma dag som polisen preliminärt uppgett, är det kallelsen från domstolen som gäller.

I samråd med parterna kan tingsrätten i vissa fall även avgöra ett mål utan huvudförhandling. Då dömer tingsrätten i målet efter att ha gått igenom vad som står i handlingarna, i stället för att kalla parterna till domstolen. Men parterna har rätt till huvudförhandling om de begär det. Om domstolen bedömer att målet kan avgöras utan huvudförhandling, får den tilltalade ett slutföreläggande. I slutföreläggandet finns instruktioner för hur den tilltalade går tillväga om hen vill framföra något innan domstolen dömer i målet.

Hur ska jag kunna veta vilken dag rättegången blir?

Om du har blivit kallad till en huvudförhandling (rättegång) vid tingsrätten, framgår det av din kallelse vilket datum och klockslag som huvudförhandlingen kommer att hållas. Om du är osäker, går det bra att kontakta tingsrätten.

Varför har tingsrätten inte fått några handlingar ännu om mitt ärende?

Om det inte finns något aktuellt mål på tingsrätten som rör ditt ärende, har tingsrätten inte fått information från polisen eller åklagaren om att målet ska inledas. Detta kan innebära att åtalet har lagts ned eller att förundersökningen fortfarande pågår hos polis eller åklagare. Om du har frågor kring ditt ärende kan du i dessa situationer kontakta Åklagarmyndigheten eller Polismyndigheten.

Frågor med anknytning till tvistemål

Vad är kärande och svarande?

Kärande är den parten som väcker talan genom att lämna in en stämningssökansökan till domstolen med begäran (yrkande) mot en annan person eller bolag. Motparten kallas svaranden. Kärandens talan kallas käromål medan svarandens inställning kallas svaromål. Det händer ibland att svaranden i sin tur väcker talan mot käranden. Det blir då fråga om genkäromål respektive gensvaromål.

Vad är en muntlig förberedelse (muf)?

När en stämningssökansökan har besvarats av svaranden (svaromålet har kommit in) brukar parterna bli kallade till ett sammanträde inför en domare. Sammanträdet kallas för en muntlig förberedelse. Ibland kan målet avgöras redan här. Meningen med sammanträdet är att reda ut målet ordentligt och förbereda målet inför en huvudförhandling om parterna inte kommer överens själva. Under domarens ledning får parterna bemöta varandras påståenden så att deras ståndpunkter blir tydliga och fullständiga. Även behovet av bevis går igenom. Sammanträdet kan hållas per telefon om parterna vill det, och det är lämpligt enligt tingsrättens bedömning. Förberedelsen ska om möjligt avslutas vid det

första sammanträdet. Om det inte går fortsätter förberedelsen genom skriftväxling eller vid ett nytt sammanträde. Vid det första sammanträdet bestäms en tidsplan för handläggningen av målet. Även om parten har ett ombud brukar domstolen vilja att parterna kommer personligen till sammanträdet eftersom det är parterna som känner till saken bäst och som också är de som berörs ifråga om man ska komma överens.

Läs mer om förberedelsen i tvistemål

<https://www.domstol.se/sodertorns-tingsratt/amnen/tvist/sa-gar-en-tvist-till/muntlig-forberedelse/>

Vad är en tredskodom?

Om en part inte kommer till en förhandling kan tredskodom meddelas. Det samma gäller om motparten inte kommit in med något motiverat skriftligt svar. Det betyder oftast att den som inte kommer eller svarar förlorar målet.

En part som fått en tredskodom mot sig kan inte överklaga domen utan får, inom en månad från den dag domen meddelades, ansöka skriftligen hos tingsrätten om att målet ska tas upp igen. I så fall tar tingsrätten upp målet till fortsatt behandling. Har den som vinner målet haft rättegångskostnader och begärt ersättning för dessa innehåller tredskodomen också att den som förlorar målet ska betala de kostnaderna, förutsatt att de är rimliga. Det innebär också att hen får betala sina egna rättegångskostnader.

Vad händer efter domen (verkställigheten)?

När du har fått en dom, där överklagandetiden har gått ut bör du i första hand få den förlorande parten att frivilligt följa domen. Om detta inte lyckas har du möjlighet att ansöka om verkställighet hos Kronofogden. Du lämnar då in domen tillsammans med ansökan. Det finns särskilda blanketter hos Kronofogden.

<http://www.kronofogden.se/Ansokaomverkstallighet.html>

Vad är en betalningsanmärkning och hur länge har man kvar den?

En betalningsanmärkning är en anteckning hos ett kreditupplysningsföretag om att någon inte har skött sina betalningar. En betalningsanmärkning kan t.ex. bero på att man har överskridit bankkonton, att tingsrätten meddelat en tredskodom, eller att man har en skuld som har lämnats till Kronofogden. En betalningsanmärkning uppstår också när Kronofogden meddelat beslut om betalningsföreläggande mot privatperson, när det finns uppgifter om obetalda skatter och underhåll hos Kronofogden och när det har fattats beslut om skuldsanering.

Uppgifterna finns kvar i kreditupplysningsföretagen olika länge. Vanligtvis finns uppgifter om en privatperson kvar i tre år och om juridiska personer i fem år. Uppgifter om skuldsanering ska försvinna fem år efter den dag den tillkom. Om betalningsplanen är längre än fem år försvinner uppgiften den dag betalningsplanen tar slut.

Kreditupplysningsföretagen beställer bl.a. tredskodomar från tingsrätten. Om gäldenären sedan ansöker om återvinning och tredskodomen upphävs finns betalningsanmärkningen kvar. Gäldenären (svaranden) måste då själv kontakta kreditupplysningsföretaget för att få bort betalningsanmärkningen.

Läs mer om betalningsanmärkningar på Datainspektionens hemsida

<http://www.datainspektionen.se/lagar-och-regler/kreditupplysningslagen/betalningsanmarkningar/>

Frågor med anknytning till familjemål

Vad är betänketid/fullföljd?

Alla har rätt till skilsmässa men i vissa fall måste det gå minst sex månader innan tingsrätten kan meddela dom på äktenskapsskillnad. Parterna får i dessa fall besked om att äktenskapsskillnaden ska föregås av betänketid. Det är

- ✓ när ena maken ansöker om skilsmässa och den andre inte går med på det eller inte kommer in med svar
- ✓ någon av dem har barn under 16 år som står under ena eller båda makarnas vårdnad och som bor tillsammans med ena parten
- ✓ båda eller den ena vill ha betänketid

I beskedet om betänketid meddelar domstolen parterna vilken dag som de tidigast (sex månader efter ansökan) och senast (ett år efter ansökan) kan begära skilsmässa (fullföljd). När det gäller tvistiga mål räknas betänketiden från delgivning av stämningen. Det räcker med att en av makarna begär att äktenskapsskillnaden ska fullföljas för att tingsrätten ska kunna meddela dom på äktenskapsskillnad.

Det finns ett undantag från kravet på betänketid. Det är när makarna har levt åtskilda de senaste två åren. För att slippa betänketid måste man dock lämna in ett intyg där två trovärdiga personer intygar detta. Om makarna har varit folkbokförda på olika adresser under de senaste två åren räcker det att man lämnat in personbevis som visar detta.

Här kan du ladda ner ansökan om gemensam äktenskapsskillnad och enskild ansökan om äktenskapsskillnad:

<http://www.domstol.se/Familj/Skilsmassa/>

Här finns blanketter, mallar och intyg:

<G:\Stöd i arbetet\Mallar och Lathundar\Äktenskapsskillnader>

Är man skild på domsdatumet?

Skilsmässan gäller från den dag domen vinner laga kraft, alltså normalt tre veckor efter domens datum, då tiden för överklagandet har gått ut. Tingsrätten skickar då ett meddelande om skilsmässan till Skatteverket som registrerar den. Först när skilsmässan vunnit laga kraft kan man gifta om sig på nytt. Det kan ta några veckor från det att Skatteverket fått information från tingsrätten till det att skatteverket registrerar den i folkbokföringen.

Kan parterna få ett intyg om att de är skilda eller om umgänge i ett annat EU land?

Tingsrätten kan på begäran av en eller båda parter utfärda ett s.k. laga kraftbevis där det framgår att domen på skilsmässa inte längre går att överklaga. Är en eller båda parter medborgare i ett annat EU land kan tingsrätten även på begäran fylla i ett särskilt EU-intyg om skilsmässan. Det är tingsrättens målkansli som sköter om det. Är det fråga om umgänge med barn i ett annat EU land ska domaren fylla i ett särskilt intyg och skicka det tillsammans med domen oavsett om parterna begär det eller inte.

Hur ansöker man om vårdnad?

Om föräldrarna inte kan komma överens i vårdnadsfrågan kan den ena eller båda två vända sig till tingsrätten och begära att frågan om ensam vårdnad eller gemensam vårdnad ska prövas av tingsrätten. Då får man ge in en stämningsansökan och där ange vad man vill ha och varför. Domstolen håller förberedelse och beslutar sedan vid en huvudförhandling om föräldrarna fortfarande inte kommit överens om vårdnaden i enlighet med vad som är bäst för barnet. Under förberedelsen hålls ofta sammanträden och om det behövs får domstolen fatta interimistiska beslut om vårdnaden (dvs. omedelbara beslut som ska gälla tills vidare). För att domstolen, när föräldrarna inte är överens, ska kunna pröva frågor om vårdnad, boende eller umgänge, krävs det som huvudregel att den förälder som vänder sig till domstolen först har deltagit i ett

särskilt informationssamtal som kommunen erbjuder. Om föräldern som önskar ta vårdnadstvist till domstol inte har gjort detta kan domstolen besluta att inte ta upp (avvisa) föräldrarnas begäran.

Vårdnaden kan anförtros åt en förälder (ensam vårdnad) eller åt båda (gemensam vårdnad). Domstolen kan inte besluta om gemensam vårdnad om båda föräldrarna motsätter sig det. I de här målen tar tingsrätten ofta in upplysningar eller en utredning från socialtjänsten, som träffar föräldrarna och barnen innan de lämnar in yttrandet.

På vilket sätt kan domstolen hjälpa till med att hitta lösningar på en konflikt mellan två föräldrar?

Vid handläggningen av mål om vårdnad, boende och umgänge försöker domaren att se om det går för föräldrarna att komma överens på ett sådant sätt som är förenligt med barnets bästa. Domaren tar upp frågan om samförstånds lösning när man träffas för första gången på ett sammanträde i tingsrätten.

Tingsrätten har också andra möjligheter att erbjuda föräldrarna hjälp att enas. En möjlighet är att utse en utomstående medlare. Det finns ett antal personer med olika bakgrund, språkkunskaper och yrken som åtar sig medlingsuppdrag, t.ex. advokater, socionomer och terapeuter. Olika medlare arbetar med olika medlingsmetoder. En annan möjlighet för tingsrätten är att ge i uppdrag åt socialnämnden i kommunen att anordna samarbetssamtal mellan föräldrarna i syfte att nå en samförstånds lösning. Dessa samtal hålls normalt av en familjesekreterare, som är utbildad socionom. Ett beslut om medling eller samarbetssamtal förutsätter normalt att föräldrarna samtyckt till det.

På Domarbloggen finns en genomgång av vad medling och samarbetsamtal innebär i praktiken och hur det går till, se vidare <http://www.domarbloggen.se/sodertorns-tingsratt/hjalp-till-foraldrar-som-inte-kommer-overens-om-barnen/>

Tingsrätten använder dessutom en metod i vårdnadsmålen som kallas för Konflikt och Försoning. Domaren och en familjerättssekreterare från socialtjänsten försöker tillsammans med föräldrarna att hitta lösningar på deras konflikt. Se gärna filmen om Konflikt och Försoning.

<https://www.domstol.se/sodertorns-tingsratt/amnen/familj/foraldrar-och-barn/konflikt-och-forsoning/>

När börjar det umgänge/boende som domstolen beslutat om?

Ofta bestämmer tingsrätten om s.k. tillfälligt (interimistisk) umgänge eller boende för barnet. Ett sådant beslut gäller omedelbart. Om umgänget/boendet meddelats i en dom gäller det först när domen vunnit laga kraft, d.v.s. om ingen överklagar inom tre veckor från domens datum. Ibland kan dock tingsrätten även i domar bestämma att umgänget/boendet ska gälla utan hinder av laga kraft, dvs. även under överklagandetiden – då framgår det av domslutet.

Vad är verkställighet av beslut om umgänge/boende?

Verkställighet av beslut om boende/ umgänge innebär att tingsrätten kan besluta att föräldern få betala vite om den inte överlämnar barnet eller om tvångsvis överlämning av barnet. För att tingsrätten ska kunna besluta om verkställighet krävs att tiden för överklagande har gått ut. Man kan dock få verkställighet även av interimistiska (tillfälliga beslut som gäller även under överklagandetiden) beslut. Verkställighet kräver att ena parten gör en ansökan om det vid den tingsrätt där barnet är folkbokfört eller där tingsrätten handlägger ett mål om vårdnad/boende/umgänge om barnet.

Vem ska bo kvar i parternas gemensamma bostad (kvarsittningsrätt)?

Om parterna inte kan komma överens om vem som ska ha rätt att bo kvar i den gemensamma bostaden eller om de vill ha ett beslut i enlighet med deras överenskommelse kan tingsrätten fatta beslut om det i målet om skilsmässa (kvarsittningsrätt). Beslutet gäller tills det finns en dom som inte längre går att överklaga eller tills man har gjort bodelningen.

Även de, som inte är gifta med varandra men som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden, kan få ett sådant beslut om kvarsittningsrätt vid en separation. Då måste en av dem begära detta hos domstolen och tvisten handläggs då som ett ärende. Beslutet gäller till dess bodelningen är gjord.

Hur lämnar man prov i faderskapsundersökningar?

För barn som föds i äktenskap förutsätter lagen att mannen i äktenskapet är far. I övriga fall krävs en särskild fastställelse av faderskapet, antingen genom bekräftelse eller genom en dom. Det är socialtjänsten i den kommun där barnet är folkbokfört som har ansvaret för att man utreder vem som är far till barnet. I de allra flesta fallen godkänns faderskapet vid besök av föräldrarna på socialkontoret. Socialtjänsten kan även hjälpa till med att prov tas på fadern, modern och barnet som sedan skickas för analys. I dessa fall "topsas" samtliga genom munskrap. Enskilda personer kan också beställa rättsgenetiska undersökningar hos Rättsmedicinalverket (RMV).

I faderskapsmål på tingsrätten kan tingsrätten besluta om att det ska göras en faderskapsutredning (blodundersökning/rättsgenetisk undersökning). Parterna föreläggs då att lämna prov på familjerätten, vårdcentral eller annan läkarmottagning. När de lämnar prov ska de överlämna en blankett med provtagningsintyg till den som tar provet, som de har fått från tingsrätten. Blanketten, som även innehåller anvisningar för hur de som lämnar prov ska legitimera sig, ska sedan skickas in tillsammans med proven till RMV som gör en analys och

skickar svaret på undersökningen till tingsrätten. Staten står för kostnaden för undersökningen.

Läs mer om faderskapsundersökningar:

<http://www.rmv.se/index.php?id=50>

Blankett för provtagningsintyg:

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/dokument-webb/blankett/blankett-provtagningsintyg-vid-utredning-faderskap-sosfs-2013-20-bilaga.pdf>

Vad kostar det att processa? (ansökningsavgifter)

Man måste betala en avgift när man lämnar in en ansökan om stämning i tvistemål till tingsrätten. Detta gäller också ansökningar i ärenden, konkurser och enskilda åtal. Ansökningsavgifterna är på olika belopp. De nuvarande avgifterna finns på Sveriges Domstolars hemsida.

<https://www.domstol.se/tjanster-och-blanketter/betala-ansokningsavgift/>

Vad är rättshjälp och hur ansöker man om det?

Om du hamnar i en tvist som du och din motpart inte kan lösa kan du behöva ta hjälp av en advokat eller annan jurist. För att kunna betala kostnaderna för juristen du anlitar ska du i första hand utnyttja rättsskyddet i din hemförsäkring. Om du inte har en försäkring eller den inte gäller kan du ibland ha rätt till rättshjälp. Din årsinkomst får dock inte överstiga 260 000 kr sedan hänsyn tagits till underhållsskyldighet, förmögenhet och skuldsättning. Att få rättshjälp innebär inte att staten automatiskt betalar alla dina kostnader för den advokat eller jurist du anlitar. Grundtanken är att du själv ska [betala en del av kostnaderna via rättshjälpsavgiften](#).

Du kan få rättshjälp i familjemål i tvister om vårdnad, boende och umgänge eller faderskap och om verkställighet. Det krävs dock särskilda skäl om man ska få rättshjälp när det gäller underhållsbidrag. Man får inte rättshjälp om tvisten uppstått i den näringsverksamhet man bedriver. Inte heller beviljas rättshjälp i mål av enklare beskaffenhet eller om det rör mindre summor. Om tvisten ännu inte kommit till domstolen ska man vända sig till Rättshjälpsmyndigheten med ansökan. På Rättshjälpsmyndighetens hemsida kan du läsa mer om rättshjälp och ladda ner blanketter. <http://www.rattshjalp.se/>

När tvisten har kommit till tingsrätten ska ansökan om rättshjälp lämnas in där.

I rättshjälp ingår:

- Delar av kostnaden för din advokat/jurist (för minderåriga utan inkomst och förmögenhet kan hela kostnaden täckas), upp till 100 timmar. Rättshjälpen kan vid särskilda skäl utökas.
- Kostnader för bevisning vid allmän domstol, Marknadsdomstolen och Arbetsdomstolen.
- Utredningskostnader upp till 10 000 kronor (exkl. moms).
- Kostnader för tolk och översättning.
- Ansökningsavgiften i domstol (om du har rättshjälp vid ansöknings tillfället). Om man har betalat ansökningsavgift innan man får beslut om rättshjälp får man tillbaka kostnaden för ansökningsavgiften.
- Kopior av handlingar och dokument från myndigheter, delgivningar med mera.
- Kostnad för en medlare.

I Domarbloggen finns ett inlägg om rättshjälp, se <http://www.domarbloggen.se/sodertorns-tingsratt/rattshjalp/>

Konkurser

Gäldenär – fysisk eller juridisk person som har en skuld till någon annan och är den som försätts i konkurs.

Borgenär - fysisk eller juridisk person som gäldenären har en skuld till.

Förvaltare – oberoende person (vanligtvis advokat eller jur kand) som har hand om den praktiska hanteringen i en konkurs. Tingsrätten utser förvaltare vid konkursbeslut.

Konkursbouppteckning - sammanställning av tillgångar och skulder i konkursboet.

Förvaltarberättelse – sammanställning av förvaltarens arbete samt orsaken till konkursen.

Tillsynsmyndighet – myndighet som har tillsyn över förvaltningen i konkursen.

Egen ansökan om konkurs

Egen ansökan om konkurs görs vid den tingsrätt din kommun tillhör. Man anses bo där man var folkbokförd den 1 november året innan ansökan görs. För juridisk person görs ansökan hos tingsrätten där styrelsen har sitt säte. En egen ansökan om konkurs är avgiftsfri. Det behövs ingen särskild blankett. Ansökan ska vara undertecknad av dig/behörig firmatecknare eller ombud. Ange i ansökningen att du/bolaget är på obestånd (detta betyder att man inte kan betala sina skulder). Till ansökan bifogas hemortsbevis alternativt registreringsbevis.

Borgenärsansökan

Ansökan om konkurs görs vid den tingsrätt gäldenären tillhör. Ansökningsavgiften på 2 800 kr betalas in på tingsrättens PlusGirokonto. Det behövs ingen

särskild blankett. Ansökan ska innehålla uppgift om sökandens och gäldenärens namn, personnummer/organisationsnummer, postadress och telefonnummer. Ansökan ska vidare innehålla uppgift om att gäldenären ska försättas i konkurs på grund av obestånd samt den fordran och de övriga omständigheter som yrkandet grundar sig på. Ansökan ska vara undertecknad av dig/behörig firmatecknare eller ombud. Till ansökan bifogas registreringsbevis för sökanden (om juridisk person) och gäldenären.

Läs mer om konkurs: <https://www.domstol.se/sodertorns-tingsratt/amnen/konkurs-och-foretagsrekonstruktion/konkurs/>

Frågor med anknytning till ärenden

Vad är en företagsrekonstruktion?

Om ett företag som bedöms ha överlevnadsförmåga på sikt tillfälligt drabbas av betalningssvårigheter kan företaget rekonstrueras istället för att försättas i konkurs. Domstolen utser då en rekonstruktör som tillsammans med företaget tar fram en rekonstruktionsplan som ska förklara hur företaget kan rekonstrueras. En ansökan om företagsrekonstruktion kan göras av företaget eller av en borgenär. Eftersom syftet med en företagsrekonstruktion är att rekonstruera företaget och dess finanser är företagsrekonstruktionen ofta förenad med ett ackord i någon form. Ett ackord är en skuldnedskrivning där företagets skulder skrivs ned med en viss procent. Skuldnedskrivningen är bindande för alla borgenärer som omfattas av ackordet. En företagsrekonstruktion får normalt pågå under tre månader. Fristen kan förlängas med tre månader i taget, dock längst till ett år. Företagsrekonstruktionen ska upphöra när syftet med den är uppfyllt, eller om det kan antas att syftet inte kommer kunna uppnås.

Läs mer om företagsrekonstruktion: <https://www.domstol.se/amnen/konkurs-och-foretagsrekonstruktion/foretagsrekonstruktion/>

Vad är en bodelningsförrättare?

När ett äktenskap upplöses till följd av ena makens död eller en lagakraftvunnen dom på äktenskapsskillnad ska normalt bodelning ske. Bodelning får även ske efter det att talan om äktenskapsskillnad väckts samt i vissa fall under bestående äktenskap och mellan sambor. Vid bodelning under äktenskapet kan inte bodelningsförrättare utses.

Bodelning innebär att parternas tillgångar ska listas och fördelas. En överenskommelse om bodelning ska upprättas skriftligen och undertecknas av parterna. Om parterna inte kommer överens har varje part rätt att begära att en eller flera bodelningsförrättare förordnas av rätten. Bodelningsförrättaren ska i första hand försöka ena parterna och få till stånd en frivillig överenskommelse. Går inte detta kan bodelningsförrättaren besluta om tvångsdelning. Över bodelningen upprättas en skriftlig handling som undertecknas av bodelningsförrättaren samt, så snart som möjligt, delges parterna. Godkänner de skiftet blir det omedelbart gällande. Vill någon av dem klandra skiftet skall talan väckas mot den andra parten (klander av bodelning) inom fyra veckor från delgivningen.

Bodelningsförrättaren har rätt till arvode och ersättning för utgifter. Ersättningen betalas av båda makarna, oavsett vem som har ansökt om att få en bodelningsförrättare. Man kan inte få rättshjälp för bodelning. Däremot kan en part ansöka om ersättningsgaranti till bodelningsförrättare.

<http://www.rattshjalp.se/Ladda-ner--bestall/Blanketter/Skilsmassa-bodelning/Ansokan-om-ersattningsgaranti-till-bodelningsforrattare---DV-1032/>

Hur får man en bodelningsförrättare?

Till bodelningsförrättare kan på ansökan av någon eller båda parterna utses en eller flera fysiska eller juridiska personer. Ansökan behöver inte motiveras.

Bodelning under äktenskapet

Man kan även göra en bodelning under äktenskapet. I så fall ska detta anmälas till Skatteverket. Man kan även registrera själva bodelningshandlingen där. Ingen registrering sker alltså hos domstolarna.

<http://www.skatteverket.se/privat/aktenskapsregistret/bodelning.4.8639d413207905e9480002512.html>

Vad är godmanskap och förvaltare?

Godmanskap är ett uppdrag som innebär att den gode mannen utför uppgifter för någons räkning. Uppdraget är viktigt eftersom tanken med det är att alla i Sverige ska få lika rätt oavsett förmåga. Den som har fått en god man eller förvaltare kallas huvudman.

Den gode mannen kan hjälpa sin huvudman att betala räkningar och ta hand om det hon eller han äger. Men det räcker inte alltid med en god man för att hjälpa en person på ett bra sätt. Om någon inte kan ta hand om sig själv eller sin egendom, kan tingsrätten anordna en förvaltare. Detta beslut kungörs, vilket innebär att det publiceras i internettidningen POIT. Den som har förvaltare måste, alltid eller i vissa fall, ha förvaltarens samtycke för att ingå avtal eller rättshandla på andra sätt. En förvaltare råder alltså ensam över den egendom som omfattas av förvaltarskapet.

Har en god man och en förvaltare rätt till ersättning?

En god man eller en förvaltare har rätt till rimlig ersättning. Ersättningen bestäms av överförmyndarnämnden. Om den enskilda har tillräckliga ekonomiska förutsättningar får hen själv betala ersättningen. Annars betalar kommunen. Om en anhörig utses till god man eller förvaltare är det vanligt att hen inte begär ersättning för arbetet.

Mer information

Om man behöver mer information om god man eller förvaltare, kan man få informationen på Sveriges Domstolars hemsida eller vända sig till Överförmyndaren eller Överförmyndarnämnden i sin kommun.

<http://www.domstol.se/Familj/God-man-och-forvaltare/>

<http://www.stockholm.se/FamiljOmsorg/God-man-och-formyndare/>

Vad är en framtidsfullmakt?

Om man vill bestämma vem som ska ha rätt att fatta beslut åt en senare i livet kan man upprätta en framtidsfullmakt. Framtidsfullmakten börjar gälla först när man inte längre klarar av att sköta sina angelägenheter t.ex. på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande. Då har den man utsett i fullmakten (fullmaktshavaren) möjlighet att fatta beslut åt en. Framtidsfullmakten ska vara skriftlig och bevittnad av två vittnen. Den kan avse ekonomiska och personliga angelägenheter, men inte medicinsk vård. En framtidsfullmakt är ett bra alternativ till ett framtida godmanskap och kan innebära en trygghet för den som ställer ut fullmakten (fullmaktsgivaren) eftersom hen redan i förväg vet vem som kommer hantera hens angelägenheter i framtiden.

Mer information

Om man behöver mer information om framtidsfullmakt kan man få informationen på Sveriges Domstolars hemsida.

<https://www.domstol.se/amnen/familj/god-man-och-forvaltare/framtidsfullmakt/>

Bevakning av testamente

Testamente behöver inte längre bevakas för att gälla. Däremot måste arvingar som vill ogiltigförklara eller jämka ett testamente väcka talan inom sex månader efter det hen fick del av det om hen anser att det är ogiltigt. För bröstarvingar som vill jämka ett testamente för att utfå sin laglott gäller samma regler.

Frågor med anknytning till sekretess

Kan jag besöka en huvudförhandling?

Förhandlingar i domstol är som huvudregel offentliga. Normalt sett har du alltså rätt att besöka vilken rättegång som helst förutsatt att du följer ordningsreglerna i rättssalen. Rätten kan i undantagssituationer besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar, dvs. att personer som inte är direkt berörda av förhandlingen inte får vara närvarande i rättssalen. Sådana beslut kan till exempel vara aktuellt i brottmål som handlar om sexualbrott.

Vilka uppgifter har domstolen om mig?

Om du förekommer i ett mål på tingsrätten har tingsrätten dina personuppgifter och andra uppgifter som framgår av handlingarna i målet. Det kan till exempel vara:

- Uppgifter som står i stämningsansökan och andra handlingar som skickats in till tingsrätten under målets handläggning.
- Bevisuppgifter som parter skickat in i målet, till exempel kopior av avtal, fotografier, utskrifter av förhör (i en brottsutredning).
- Skrivelser som du själv skickat in till tingsrätten.

Allt som lämnats in till domstolen blir som utgångspunkt en s.k. allmän handling. Detta innebär att dina personuppgifter kan komma att lämnas ut, exempelvis till privatpersoner och journalister, vid en begäran om att få ta del av handlingar där dina personuppgifter förekommer, om de inte omfattas av sekretess.

Du kan läsa mer om behandling av personuppgifter på vår hemsida: [Behandling av personuppgifter - Södertörns tingsrätt \(domstol.se\)](https://www.domstol.se/Behandling-av-personuppgifter-Sodertorns-tingsratt).

Har vem som helst rätt att ta del av tingsrättens handlingar?

De flesta handlingar som ingår i domstolarnas verksamhet är allmänna handlingar, till exempel domar och beslut. Uppgifterna i allmänna handlingar har alla rätt att ta del av, såvida uppgifterna inte är skyddade av sekretess. Om det gäller sekretess för en uppgift, lämnar tingsrätten inte ut den. Varje gång någon begär ut en allmän handling gör tingsrätten en sekretessprövning.

Kan jag bestämma att tingsrätten inte får lämna ut uppgifter som jag ger in till tingsrätten?

Nej, detta är inte något som du kan bestämma över. Handlingar som har kommit in till en myndighet, vilket inkluderar bland annat e-postmeddelanden, är allmänna som utgångspunkt. Förutsatt att uppgifterna inte omfattas av sekretess har alltså alla rätt att ta del av dem.

Vad kostar det att få ut allmänna handlingar?

Om du besöker domstolen har du möjlighet att ta del av allmänna handlingar utan kostnad.

Den som har rätt att ta del av en allmän handling har också rätt att få en kopia på den. Kopior av handlingar kan levereras på olika sätt. Kostnaden för kopior regleras i avgiftsförordningen (1992:191). För parter i ett mål är det avgiftsfritt att få ut ett exemplar av vissa handlingar i målet.

Du kan läsa mer om avgifter för beställning av allmänna handlingar på vår hemsida: [Arkiv - Södertörns tingsrätt \(domstol.se\)](https://www.domstol.se/arkiv-sodertorns-tingsratt).

Domstolen ger inte juridisk rådgivning

Tänk på att domstolarna och Domstolsverket inte kan ge juridisk rådgivning. Det är viktigt att domstolen är objektiv och opartisk, och vi talar alltså inte om hur en viss lag ska tillämpas eller hur en juridisk process bör läggas upp.

Tingsrättens serviceskyldighet inskränker sig till att ge upplysningar av mer formell art. Det kan till exempel vara att ge anvisningar för att fylla i formulär till en stämningsansökan och lämna allmänna upplysningar om förfarandet vid domstolen eller hänvisa till andra myndigheter.

Man bör vända sig till en advokatbyrå eller annan praktiserande juristbyrå om man till exempel vill ha råd om hur en process ska läggas upp rent juridiskt. Det finns också gratis rådgivning av jurister på vissa bibliotek och medborgarkontor.